

Pedagógus hallgatók környezeti attitűdvizsgálata – összehasonlító kutatás

Darvai Sarolta^{1,2}, Hill Katalin², Nagy Melinda¹, Szenci Iveta¹, Tóth Tar Éva¹, Balázs Pál¹

¹Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Biológia Tanszék, Komárom, Szlovákia

²ELTE Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Természettudományi Tanszék, Budapest

Elméleti háttér

Hogyan segíthetjük a társadalmunk tagjait abban, hogy a következő generációk büszkék legyenek ránk? Ebben az összehasonlító kutatásban a fenntarthatóságot elősegítő gondolkodásra és viselkedésre összpontosítunk az egyetemi hallgatók körében.

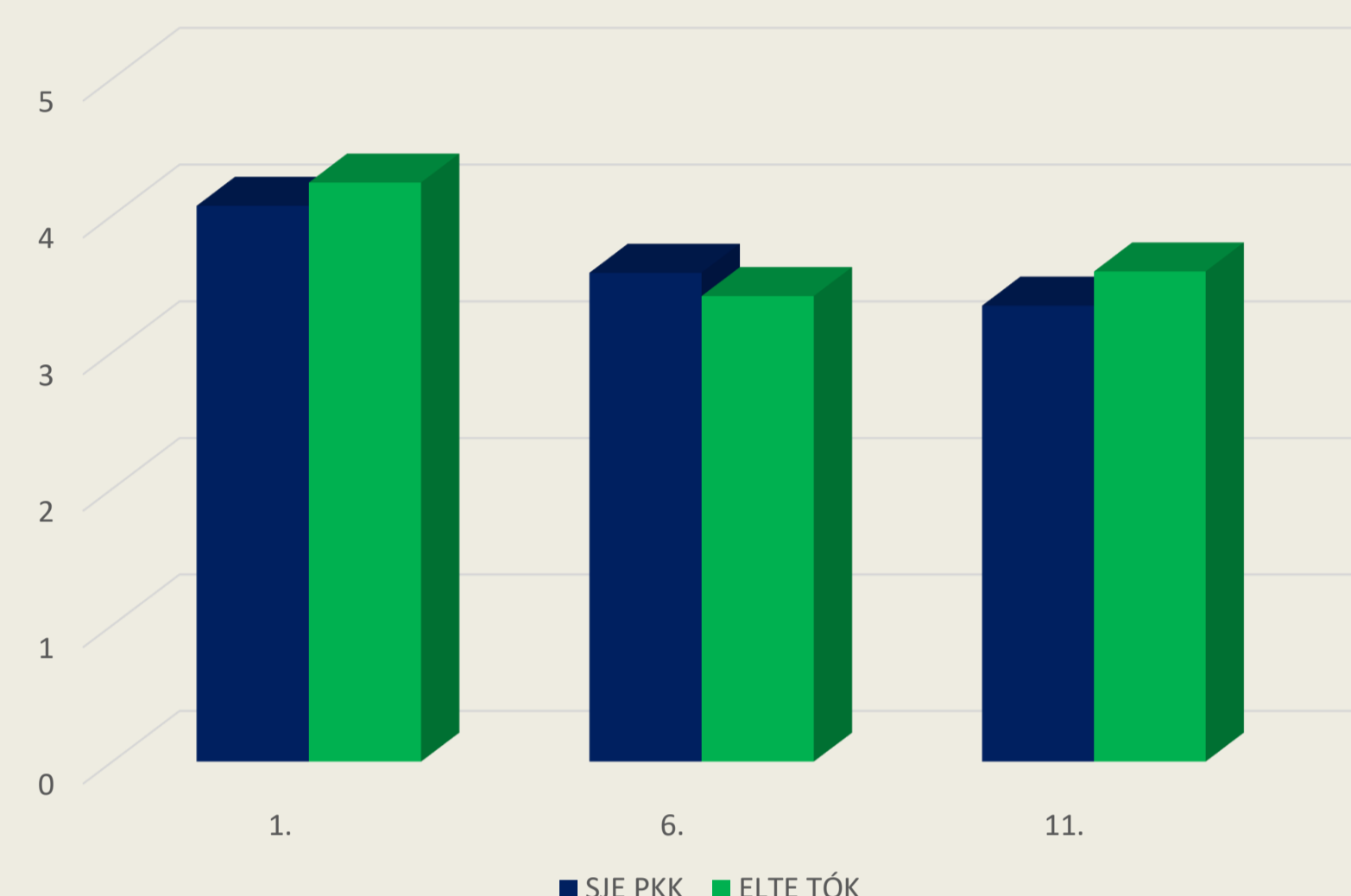
Az egészség- és környezettudatos magatartás, valamint a környezeti problémákat felismerő, azokra érzékeny és megoldásukban felelősséggel, aktívan résztvevő magatartás formálása a pedagógusképzés fő feladata (Könczey, 2017; KM, 2015; Lányi és Kajner, 2019; Lükő, 2017; Mika és Tóth, 2016).

Kutatási kérdések, hipotézisek

Tetten érhető-e a Z generáció pedagógusjelöltjei körében a környezeti attitűd pozitív irányultsága?

Feltételeztük, hogy a fenntarthatóságra nevelés évtizedében (2005-2014) a köznevelésben szocializálódó fiatalság tudatában van a Föld globális környezeti problémáinak; érzelmiileg kötődik a számára meghatározó élettérhez; reálisan látja az ember helyét a bioszférában; reálisan látja az ember a bioszférára gyakorolt hatását, az emberi tevékenység következményeit; pozitív cselekvési szándékkal viszonyul a lokális környezeti problémák megoldásához; elkötelezettségét a környezettudatos magatartás igazolja; környezeti attitűdjének formálásában a pedagógusképzés intézményének meghatározó szerepe van.

Föld eltartóképessége

1. Az emberiség létszáma közelíti a Föld eltartó-képességének határához.
6. A Földnek bőségesen vannak erőforrásai, csak meg kell tanulnunk használni őket.
11. A Föld olyan, mint egy űrhajó, ahol véges számú hely és erőforrás van.

Módszerek

Az attitűdvizsgálat módszere önkitöltős, anonim, 52 kérdést tartalmazott kérdőíves felmérés volt. **Jelen tanulmányban a vizsgálat** három komponense (kognitív, affektív, konatív) közül a **kognitív komponens**, a 15 tétel, ötfokú Likert-skálán alapuló NEP (New Environmental Paradigm, Van Liere et al., 2000) kérdőív **változóit vizsgáltuk**.

A NEP teszt öt állítás-csoportot tartalmaz. A Föld eltartóképessége, környezetünk egyensúlyi állapota, az ember bioszférában betöltött szerepe, a természet átalakításához fűződő viszonyunk, valamint az ökológiai válság érzékelése szerepel a kérdéskörök között.

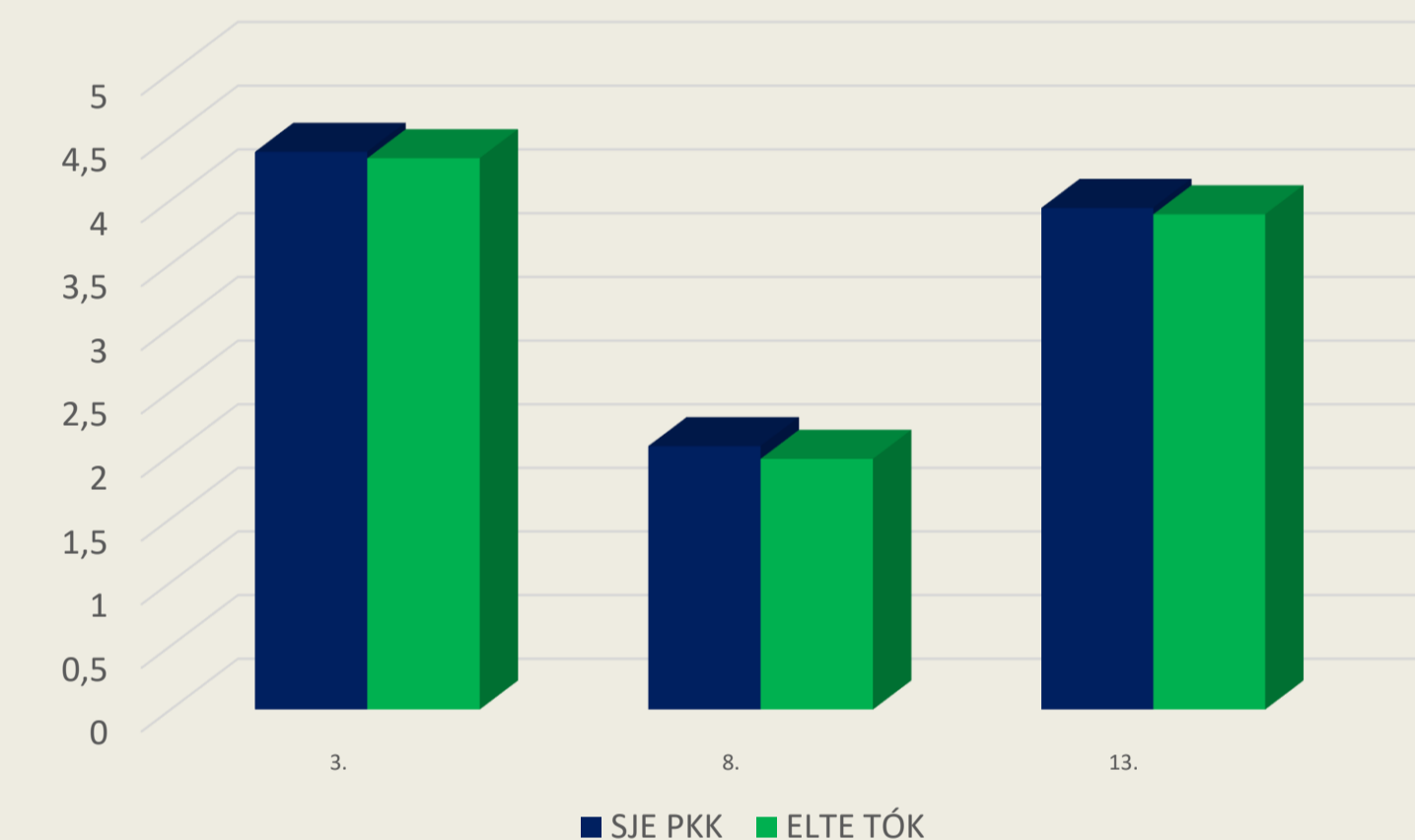
2019 októberében a SJE TKK-n 224, az ELTE TÓK-on 227 nappali tagozatos pedagógus jelölt hallgató vett részt a keresztmetszeti vizsgálatban.

Az ábrák a Likert-skála átlagértékeinek %-os megoszlását mutatják a vizsgálatba bevont két intézményben.

Terepgyakorlat, Dinnyési-fertő, madárgyűrés

Környezetünk egyensúlyi állapota

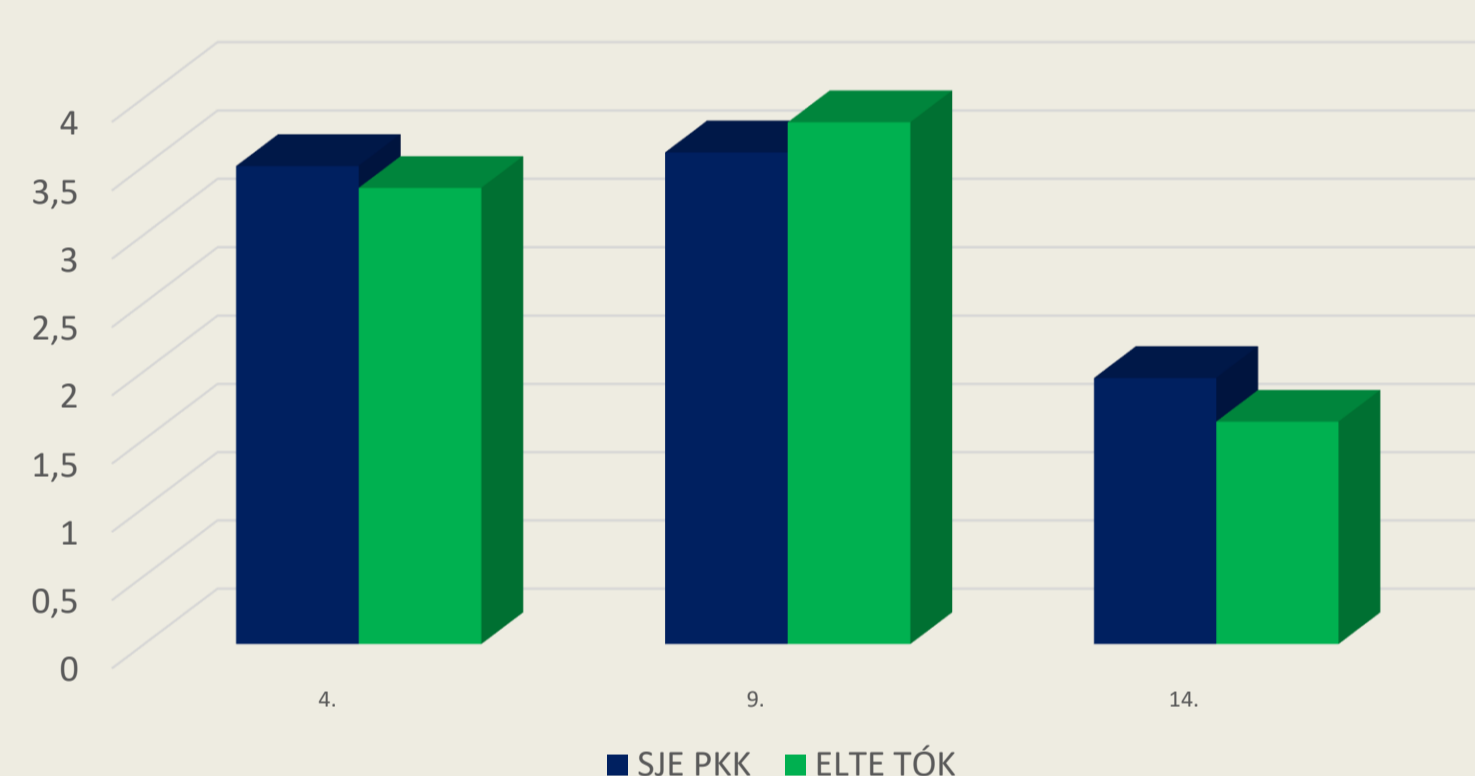

3. Ha az ember beavatkozik a természetben zajló folyamatokba, akkor annak nagyon súlyos következményei lehetnek.

8. A természet egyensúlya elég erős ahhoz, hogy ellenálljon az ipari fejlődésnek.

13. A természet egyensúlya nagyon érzékeny és könnyen felborul.

Viszonyunk a bioszférához, a természet átalakításához

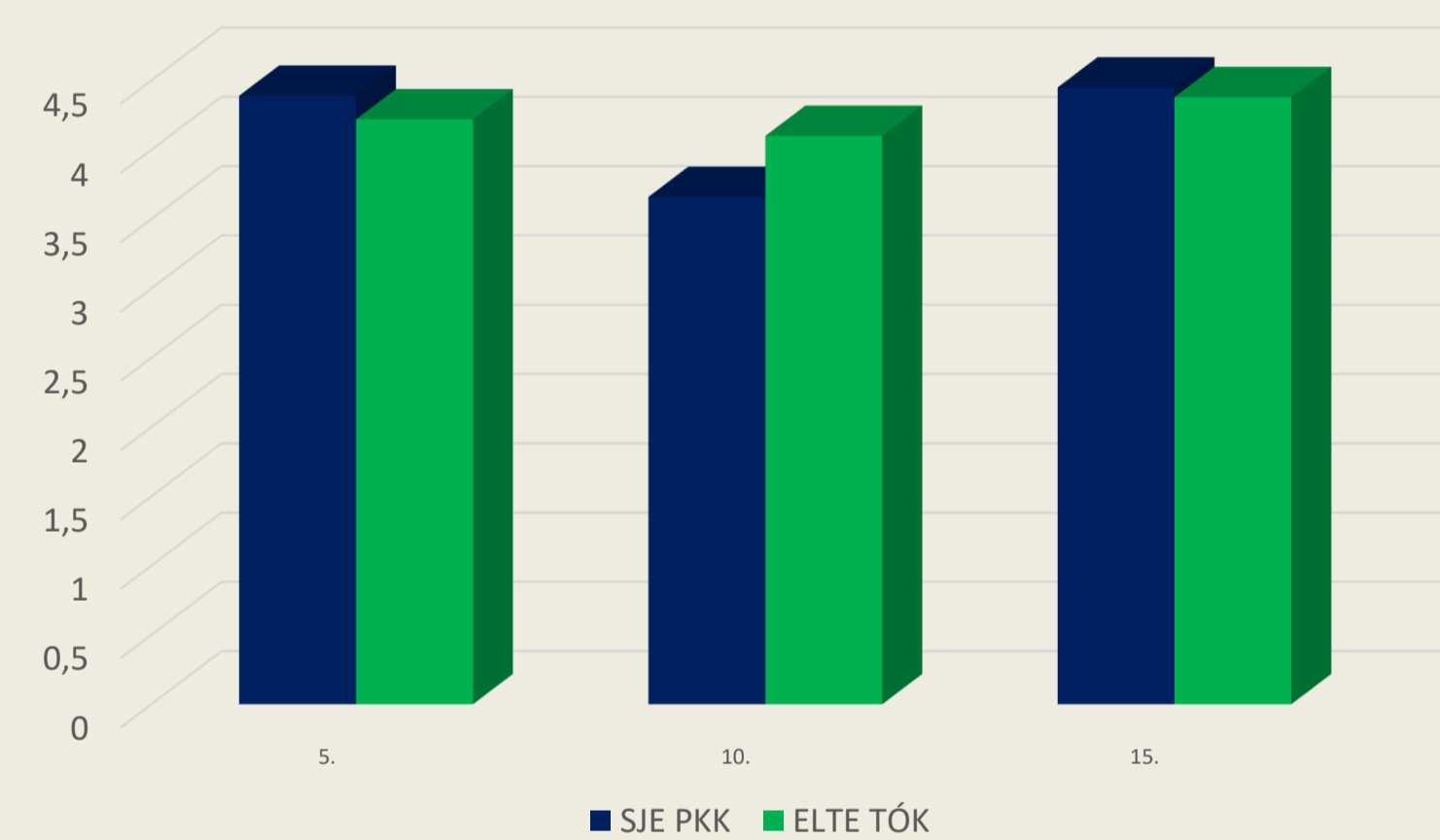

4. Az emberi találmányok nem biztosítják azt, hogy a Föld élhető maradjon.

9. A különleges képességeink ellenére a természet törvényeinek engedelmeskedve kell élnünk.

14. Az emberiségnek nem kell ismernie a természet folyamatainak működését, hogy irányíthassa azokat.

Az ökológiai válság érzékelése

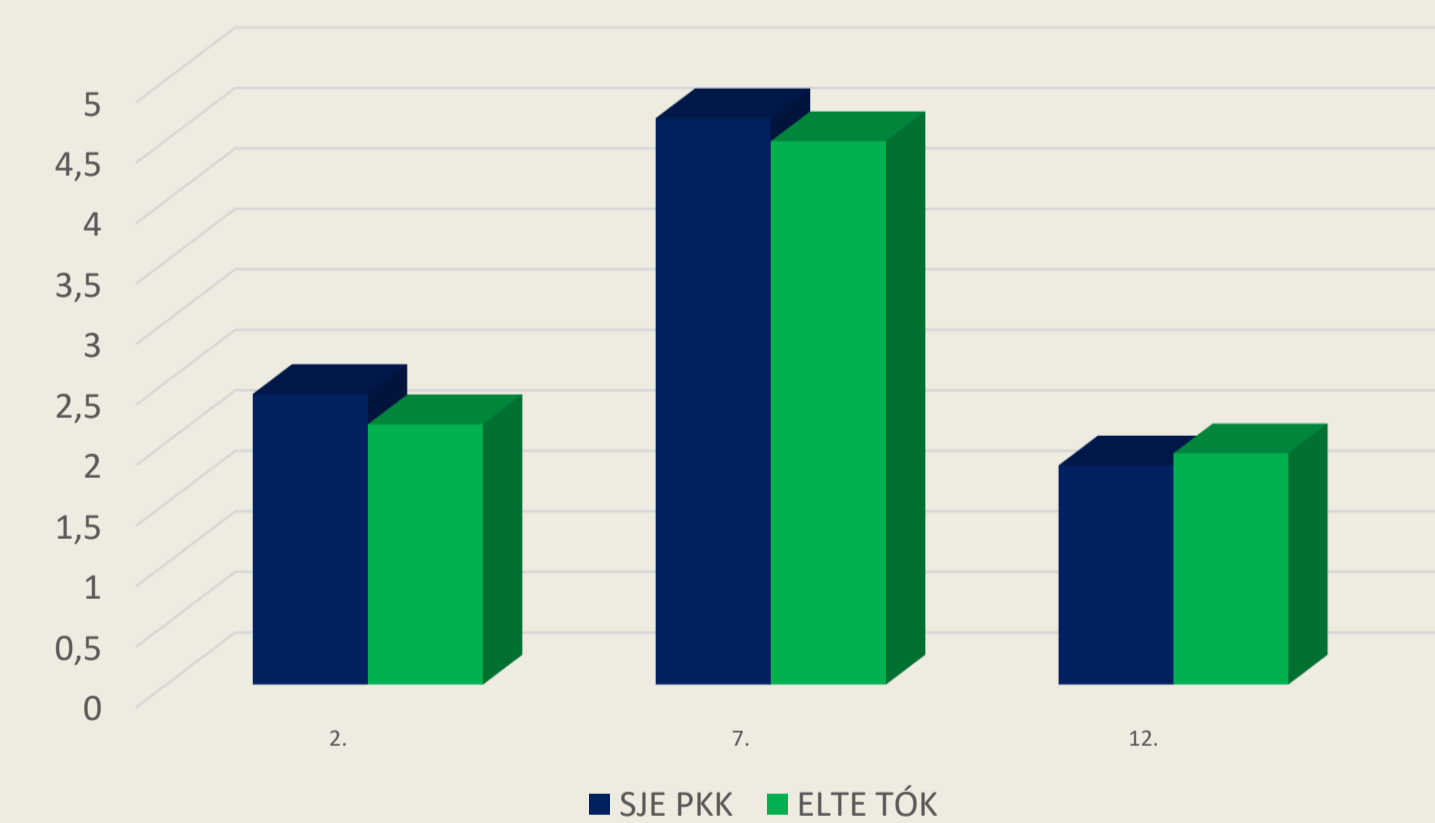

5. Az emberek felelőtlenül tönkreteszik a környezetet.

10. Az ún. ökológiai válság (tehát, hogy élővilág veszélyben van), amellyel az emberiség szembenéz, nem túlzás.

15. Ha minden úgy folytatódik, ahogy eddig, akkor hamarosan nagy ökológiai katasztrófa leszünk részesei.

Az ember szerepe a bioszférában

2. Az embereknek joguk van megváltoztatni a természetes környezetet úgy, ahogyan szeretnék.

7. A növényeknek és az állatoknak ugyanolyan joguk van az élethez, mint az embereknek.

12. Az embernek az a feladata, hogy uralkodjon a természetben.

Eredmények

Kutatásunkban a vizsgált hallgatók felmérése alapján minden jel arra utal, hogy mindkét intézmény pedagógus jelölt hallgatói megértik a környezet emberi hatásokkal és az éghajlatváltozással kapcsolatos fő problémáit és kérdéseit.

A vizsgált egyetemi hallgatók érdeklődnek a környezeti témák iránt, az ökológiai lábnyomuk csökkentésében és a környezet általános javítása érdekében azonban nem feltétlenül akarnak nagyobb anyagi áldozatot hozni és nem mindegyikük vállal teljes mértékben személyes felelősséget környezete iránt.

A jövőben a képzés elején és végén történő vizsgálat eredményeinek összehasonlítása adhat számunkra adekvát választ arra, hogy milyen hatékonysággal történik a szemléletváltás és magatartásformálás a hallgatók körében az egyetemi évek alatt.

Diszkusszió, következtetések

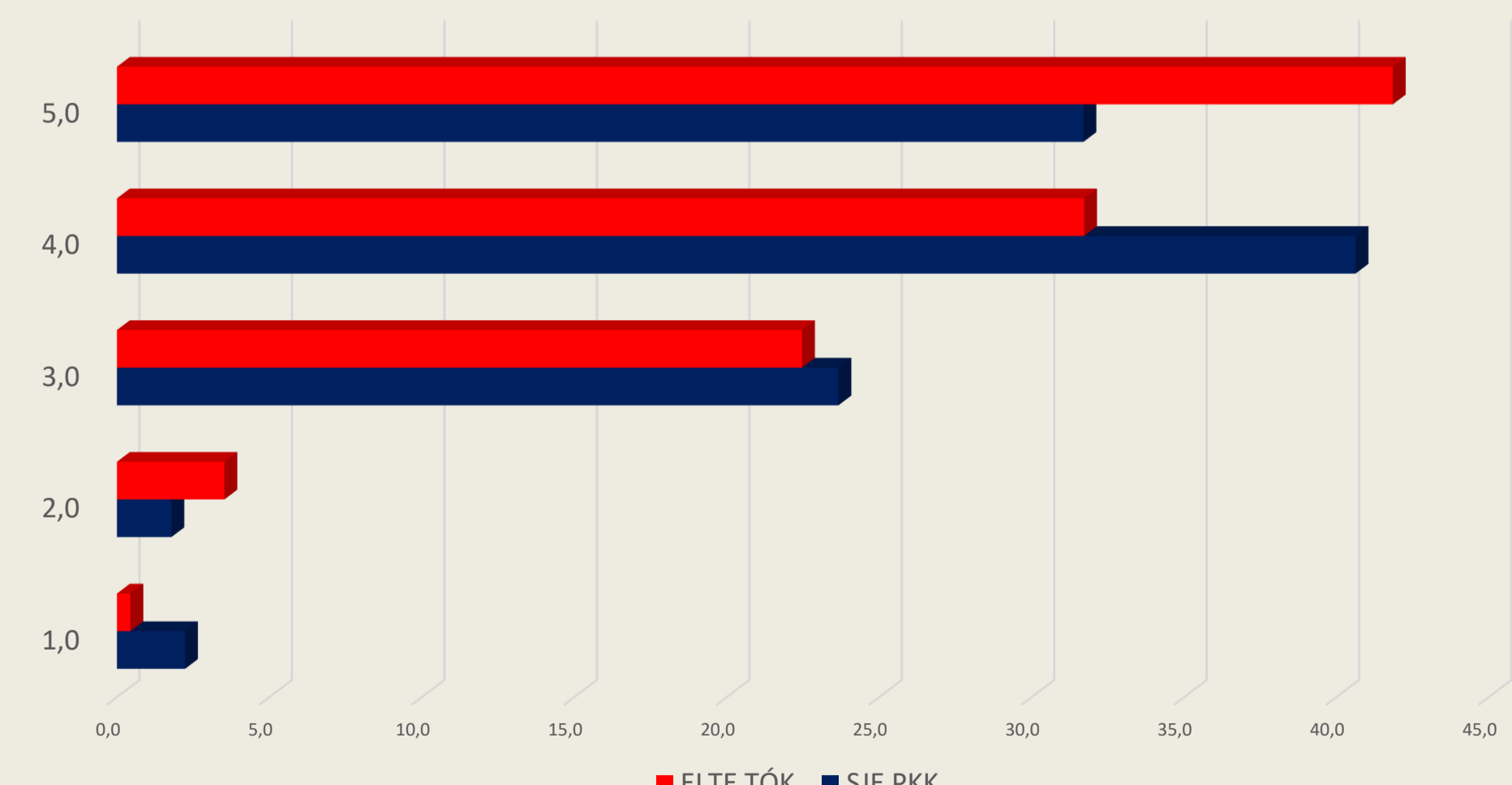
Bolygónk környezeti, társadalmi, gazdasági problémái felhívják a figyelmet a változások szükségességére. A bioszféra-krízis új megvilágításba helyezi az ember helyét és szerepét.

Minden felsőoktatásban tanuló hallgató számára, a természettudományi tanulmányokkal nem rendelkező hallgatók számára is, elengedhetetlen a fenntarthatóság témakörében a tudományos fogalmak megismerése, megértése. A fenntartható fejlődés oktatásának célja, hogy a diákok rendelkezzenek a befogadóbb, igazságosabb, békés és fenntartható világhoz szükséges ismeretekkel, készségekkel, értékekkel és attitűddel.

Elkerülhetetlené vált a pedagógus szerepének újragondolása. A pedagógusjelölteket fel kell készíteni arra, hogy a fenntarthatóság elveit majd a saját iskolájuk (intézményük) helyi gyakorlatában tudják értelmezni, s hogy példát tudjanak mutatni a környezetbarát életvitel és innovációk terén. Legyenek tisztában azzal, hogy a legfontosabb pedagógiai eszközük a saját személyiségük (Lányi, Kajner 2019).

A fenntarthatóság pedagógiájának szerves része a helyi problémák elemzése, jövőképes megoldások keresése, a hallgatók bevonása ezek megvalósításába, például az egyetemi környezet fenntarthatóvá alakításába (Lányi, Kajner 2019).

A jóléti társadalmak fogyasztási szintjének jelentős csökkenésére van szükség a krízis elkerüléséhez

Hivatkozott irodalom:

Van Liere, K. – Dunlop, R. – Merting, A. – Jones, R. (2000): Measuring endorsement of the new ecological paradigm: a revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56, p431-438. Könczey Réka (2017, szerk.): Fenntartható fejlődési célok oktatása, UNESCO, EKE OFI Internetes forrás: <http://ofi.hu/node/181079>

Könczey Réka (2017, szerk.): Fenntartható fejlődési célok oktatása, UNESCO, EKE OFI Internetes forrás: <http://ofi.hu/node/181079>

Környezetvédelmi Minisztérium, Szlovákia (2015): *Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania, Pozsony*, Internetes forrás: http://www.shmu.sk/File/Rezortna_koncepcia_EVVaO.pdf

Lányi András és Kajner Péter (2019, szerk.): *A fenntarthatóság témaköre a felsőoktatásban*, UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság, 2019, ISBN 978-963-7364-09-9

Lükő István (2017): *Oktatás és fenntarthatóság az ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célok (SDG 2016-2030) rendszere alapján. Holisztikus, rendszerszemléletű és multidiszciplináris megközelítések*, EDU 7. évfolyam 3. szám Internetes forrás: http://epa.oszk.hu/02900/02904/00016/pdf/EPA02904_edu_2017_3_007-031.pdf

Mika János, Tóth Boglárka (2016): *Az ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célok (2016-2030) környezeti vonatkozásai Héra Évkönyv*, 549-569. Internetes forrás: http://hera.org.hu/wp-content/uploads/2014/02/HERA_evkonyv_kiegeszites20170615.pdf